

گزارشی از

فعالیت های قرآن پژوهی بنیاد پژوهش های اسلامی
آستان قدس رضوی

تهیه و تنظیم: محمد فرح زاد

مقدمه

قرآن مجید، وحی نامه اعجاز آمیز الهی است که به زبان عربی، به عین الفاظ توسط فرشته امین وحی جبرئیل، از جانب خداوند و از لوح محفوظ، بر قلب و زبان پیامبر اسلام ﷺ هم اجمالاً به یک بار هم تفصیلاً در مدت بیست و سه سال نازل شده است و حضرت آن را بر گروهی از اصحاب خود خوانده است و کاتبان وحی (از میان اصحاب) آن را با نظارت مستقیم و مستمر حضرت نوشته اند و حافظان بسیار هم از میان اصحاب آن را حفظ و به تواتر نقل کرده اند. قرآن در عصر پیامبر ﷺ مکتوب بوده است. بر این اساس علوم قرآنی، علمی است که پیرامون و بر محور قرآن شکل گرفته و رشد کرده است و هدف آن شناخت همه شئون مربوط به قرآن، اعم از تاریخ و تفسیر و صورت و محتوا و نهایتاً استفاده بهتر از قرآن در حوزه علوم شرعی و معارف دینی است (قرآن پژوهی، بهاء الدین خرمشاهی، ص ۳ و ۷۲)

بنابر اهمیت و نقش قرآن مجید به عنوان اساس قانونی و قانون اساسی ما و سنگ بنای تمدن و فرهنگ اسلامی، تحقیق و بحث درباره قرآن و مباحث آن برای اشاعه این آیین الهی ضروری است. از این رو، با طلوع خورشید تابناک انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، به عنوان طلوعه ای فرخنده بر خیزش همگانی مسلمانان در تمامی زمینه های علمی و اجتماعی، امکانات گسترده ای در دسترس فرزندان و دانشمندان گذاشته شد که با بهره گیری از آن، تکاپوی خجسته ای در زمینه مباحث قرآنی را سامان دهند.

اهداف و وظایف بنیاد پژوهش های اسلامی

آستان قدس رضوی در پرتو عنایت حضرت ثامن الأئمه علی بن موسی الرضا علیه آلف التّحیة والثناء و با الهام از سخن حکیمانه قافله سالار انقلاب بزرگ اسلامی و بنیادگذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینی قدس سره الشریف در معرفی آستان قدس به عنوان مرکز ایران اسلامی، سهم فراوانی بر عهده خویش احساس کرد و از این رو به منظور تحقق آرمان های گران قدری، هم چون نشر حقایق قرآن مجید و گسترش معارف والای اهل البیت (علیهم السلام)، پی ریزی مؤسسه ای با نام «بنیاد پژوهشهای اسلامی» را در برنامه کاری خویش گذارد.

مهم ترین وظایف و هدف های بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی در قالب هشت محور ذیل خلاصه می شود:

۱. جذب پژوهشگران علاقه مند به فرهنگ اسلامی از میان دانشوران حوزه و دانشگاه و به کارگیری آنان در قالب گروه های پژوهشی.
۲. ایجاد زمینه های مناسب همکاری میان حوزه و دانشگاه، به عنوان دو مرکز مهم آموزش و پژوهش.
۳. تألیف و تدوین آثار در راستای تبلیغ مبانی اسلام و ارتقای سطح آگاهی دینی مردم.
۴. احیای آثار علمی دانشمندان اسلامی گذشته از راه تصحیح و تحقیق نسخه های خطی.
۵. ترجمه نگاهشده های اندیشوران اسلامی و خاورشناسان برای آشنایی ایرانیان با اندیشه های اسلامی دیگران، نیز ترجمه کتاب های اسلامی فارسی به دیگر زبان ها.
۶. احیاء و گسترش هنرهای اصیل اسلامی و نشر آثار نفیس هنری محفوظ در گنجینه آستان قدس رضوی.
۷. برپایی همایش های علمی و تخصصی به منظور شناساندن زمینه های ناشناخته فرهنگ اسلامی.
۸. برقراری ارتباط با نهادهای فرهنگی داخلی و خارجی و همکاری علمی و پژوهشی با آنان در راستای اهداف بنیاد.

انتشارات بنیاد پژوهش های اسلامی

بنیاد پژوهش های اسلامی از آغاز تأسیس در سال ۱۳۶۳ تا کنون (آذر ۱۳۷۴) در حوزه علوم قرآنی و مباحث مربوط به آن، تعداد ۱۸ عنوان کتاب چاپ و منتشر کرده است و تعدادی

نیز در آستان نشر است. این آثار که به همت استادان حوزه و دانشگاه پدید آمده است، بعضاً به عنوان کتاب‌های برگزیده سال جمهوری اسلامی ایران و یا کتاب‌های برگزیده دانشگاهی تشویق شده است و سرانجام در پرتو توجه به قرآن و دیگر علوم اسلامی، مجموعه انتشارات آستان قدس رضوی به عنوان ناشر نمونه سال ۱۳۷۴ برگزیده شده است. از این رو، برای اطلاع رسانی به محققان و قرآن پژوهان گرامی، مجموعه انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی در حوزه قرآن و مباحث مربوط به آن، به ترتیب تاریخ انتشار در ذیل معرفی و تقدیم خوانندگان می‌شود:

سال ۱۳۶۵: *روض الجنان و روح الجنان*. تألیف ابوالفتح رازی؛ تصحیح محمد جعفر یاحقی، محمد مهدی ناصح؛ ج ۱-۵ و ۹-۱۷.

تفسیر *روض الجنان و روح الجنان* معروف به تفسیر ابوالفتح رازی، قدیمی‌ترین تفسیر فارسی شیعه است. پاره‌ای از اختصاصات این تفسیر به اجمال از این قرار است: ۱. شواهد شعری اعم از فارسی و عربی در آن بسیار آمده است. ۲. جنبه کلامی این تفسیر مانند تفسیر طبری معتدل و متوسط است. ۳. احادیث منقول در این تفسیر، عمدتاً احادیث و اخباری است که از امامان معصوم علیهم‌السلام روایت شده است.

این طبع و تصحیح جدید بر مبنای چندین نسخه خطی کهن و با کاربرد روشن تصحیح علمی با تنظیم انواع فهرست‌های لازم تهیه می‌گردد. تاکنون مجلدات ۱ تا ۵ و ۹ تا ۱۷ منتشر شده است و تصحیح و طبع سایر مجلدات بیست گانه آن به تدریج ادامه دارد.

سنت‌های اجتماعی در قرآن کریم. تألیف احمد حامد مقدم، ۱۶۰ ص.

در این اثر بر اساس روش اسنادی، آیاتی که به گونه‌ای بیانگر سنت‌های اجتماعی هستند، استخراج شده و پس از طبقه‌بندی موضوعی، ضمن مراجعه به تفاسیر مختلف (المیزان، مجمع البیان و المنار) نظر مفسران، تجزیه و تحلیل شده است. ضمناً از کتاب‌های مختلفی که به نحوی با موضوع قانون‌مندی‌های اجتماعی مربوط می‌شود، در این کتاب استفاده شده است.

سال ۱۳۶۶: *دراسات فنیة فی قصص القرآن الکریم* (عربی). تألیف محمود بستانی، ۷۵۰ ص [ترجمه فارسی با عنوان: پژوهشی در جلوه‌های هنری داستان‌های قرآن].

سال ۱۳۶۷: تفسیر و توضیح کلمات قرآن. تألیف حسنین محمد مخلوف؛ ترجمه حسین علی انصاری راد، ۲۸۷ ص.

این اثر یکی از کتاب‌های مفردات قرآن است که برخی از الفاظ قرآن را با اندکی تفسیر و توضیح (به ترتیب سوره و آیات قرآنی، نه به شکل الفبایی) معنی کرده است. هدف مؤلف،

شرح و توضیح الفاظ و عبارات قرآن بوده است، بنابراین، از ترجمه لفظ به لفظ واژه‌های قرآنی پرهیز شده است.

قرآن و روانشناسی. تألیف محمد عثمان نجاتی؛ ترجمه عباس عرب، ۳۸۰ ص.

مؤلف حقایق و مفاهیم روان شناختی را که در قرآن کریم آمده به صورت موضوعی جمع آوری کرده تا بارهجویی از آیات قرآن بتوان به تکوین شخصیت راستین و رفتار صحیح انسانی دست یافت.

سال ۱۳۶۸: قواعد القرآن (عربی). تألیف محمد بن یحیی بن حسن؛ تصحیح قاسم

نوری، ۱۰۸ ص.

این کتاب در فضیلت آیات و سوره‌هایی است که خواندن روزانه آن‌ها برای دفع آفات و گرفتاری‌های زندگی مستحب است.

سال ۱۳۷۰: معجزه بزرگ. پژوهشی در علوم قرآنی. تألیف محمد ابوزهره، ترجمه

محمد ذبیحی، ۷۲۸ ص.

این کتاب تألیف یکی از استادان دانشگاه الأزهر است که با بهره‌گیری از متون پایه‌ای و معتبر گذشته در زمینه اعجاز قرآن کریم دست‌نامه‌ای دانشگاهی فراهم کرده است. همچنین مباحث دیگری چون احکام فقهی قرآن، تفسیر قرآن و قرائت قرآن با غنا به آن افزوده شده است.

سال ۱۳۷۱: پژوهشی در جلوه‌هایی هنری داستان‌های قرآن. تألیف محمود بستانی؛

ترجمه محمد حسین جعفرزاده، ۲ ج.

در این کتاب جنبه‌های هنری و فکری داستان‌های قرآن بررسی شده است. از این رو اغلب داستان‌ها به همان ترتیبی که در سوره‌های قرآن جای دارند، آمده است اعم از این که آن داستان مستقلاً متن کامل سوره‌ای باشد، مانند داستان یوسف و نوح یا آن که جزئی از یک سوره محسوب شود. نیز اعم از آن که یک بار در قرآن ذکر شده یا چند بار آمده باشد.

درآمدی بر آواشناسی زبان عربی و تجوید قرآن. تألیف بهمن زندی، ۱۱۷ ص.

این پژوهش به منظور آشنایی مخاطبان با نوشتار زبان عربی و تجوید قرآن از دیدگاه علم زبان‌شناسی فراهم آمده است. علاوه بر آن در آموزش زبان عربی و قرآن در سطح دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمی کاربرد دارد.

روش حفظ قرآن کریم. تألیف کاظم گرامی، ۴۵ ص.

این اثر حاصل تجربه‌های علمی و عملی مؤلف در زمینه حفظ و قرائت قرآن مجید است. ضرورت، هدف، مراحل و شیوه‌های حفظ و نگهداری محفوظات از مباحث عمده این کتاب است.

شگفتی‌هایی از اعجاز در قرآن کریم. تألیف محمد جمال الدین افندی؛ ترجمه حسین میردامادی، ۲۱۱ص.

در این کتاب به موضوع اعجاز علمی قرآن از زاویه علوم فضایی، هیئت و نجوم پرداخته شده است. براین اساس مؤلف آیات شریفه قرآن و اشارات و تلمیحات زیبای قرآنی را در مقوله علوم فضایی و فلکی به صورت متناسب با بحث، استخراج و تنظیم کرده است.

سال ۱۳۷۲: خورشید تابان در علم قرآن. تألیف علی محدث خراسانی؛ تحقیق و اضافات احمد محدث خراسانی، ۴۰۸ص.

چاپ اول کتاب مذکور که در ربیع الآخر ۱۳۶۶ هجری قمری به چاپ رسیده است. اکنون با ویرایش و تغییرات جدید به خوانندگان عرضه می‌شود. پیکره اصلی آن معرفی قرآن و بیان اعجاز این کلام آسمانی است. مباحث دیگر آن توحید و آرای فیلسوفان و صوفیان؛ نیز درک خداوند از راه طبیعی است.

شرح و تفسیر لغات قرآن بر اساس تفسیر نمونه. تألیف و تحقیق جعفر شریعتمداری، ۲ ج. کلمات و مفردات قرآن بر اساس دوره تفسیر نمونه. تألیف جمعی از فضلاء قم با نظارت ناصر مکارم شیرازی. به شیوه الفبایی تلخیص و فهرست بندی شده است. همچنین مفاهیم، کاربرد و ریشه هر یک از واژگان با استفاده از دیگر منابع تکمیل و اضافه شده است.

فرهنگنامه قرآنی: تألیف گروه فرهنگ و ادب؛ زیر نظر محمد جعفر یاحقی، ۳ ج. این اثر، واژه نامه‌ای از برابر نهادهای فارسی در برابر کلمات، اصطلاحات و تعبیرات قرآنی است که بر مبنای عبارات ترجمه تحت اللفظ و بین السطور قدیم ۱۴۲ قرآن خطی ترجمه دار گردآوری، مرتب، مدون و الفبایی شده است. این ترجمه نامه فرهنگ وار دست نامه‌ای برای مترجمان قرآن کریم و علاقه مندان به ادب و فرهنگ اسلامی است.

سال ۱۳۷۳: برگ‌های زرین از قرآن‌های نفیس آستان قدس رضوی. تذهیب: کریم صفایی و دیگران؛ عکس: بهمن جلالی؛ صفحه آرایی: فوزی حسن تهرانی، ۲۸ تصویر. این آلبوم کوششی برای معرفی بخشی از نفایس قرآنی موجود در گنجینه قرآن‌های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی است. در این دفتر تعداد ۲۸ تابلو نفیس برگزیده به صورت زیبایی با در نظر گرفتن امور گرافیکی خاص این مجموعه چاپ شده است و در دسترس علاقه مندان گذاشته شده است.

کتاب شناسی جهانی ترجمه‌ها و تفسیرهای چاپی قرآن مجید به شصت و پنج زبان. (۱۵۱۵ - ۱۹۸۰م)؛ فراهم آورده عصمت بینارق، خالدان. ترجمه و نگارش محمد آصف فکرت، ۳۵۹ص.

این کتاب شناسی نخستین کوشش برای جمع آوری اطلاعات کتاب شناختی ترجمه ها و تفسیرهای چاپی قرآن در سطح جهانی است. این مجموعه زیر نظر پروفیسور اکمل الدین احسان اوغلو، به همت همکاران او در مرکز بررسی های تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی ترکیه فراهم آمده است.

در این کتاب شناسی ابتدا تاریخچه کوتاهی از زبان ترجمه، سپس متن های کامل قرآن های مترجم و بعد پاره ها و گزینش های هر زبان به ترتیب نام مترجمان قرآن آمده است. مترجم به منظور تکمیل ترجمه های فارسی تکلمه هایی با عنوان «شماری دیگر از ترجمه ها و تفاسیر فارسی که در متن انگلیسی ذکر نشده است» به این اثر افزوده، علاوه بر آن از تکرار برخی مدخل های متن اصلی که به واسطه چاپ های مکرر یک قرآن رخ داده با استفاده از نشانه های ویژه ای جلوگیری کرده است.

سال ۱۳۷۴: الجمان فی تشبیهات القرآن. تألیف عبدالله بن محمد ابن ناکیا بغدادی؛ ترجمه و تحقیق علی میرلوحی، ۵۸۴ ص.

کتاب درباره علم بلاغت و تشبیهات قرآنی است که بر حسب ترتیب سور و آیات تشبیهات ملحوظ شده است. در هر آیه ای که در آن این فن بلاغی (تشبیه) هست، همراه شرح و توضیح تشبیه آن آیه و مقایسه با سایر تشبیهات قرآنی آمده است. علاوه بر آن، از اشعار عربی نیز برای این تشبیهات شاهد آورده است.

گیاهان در قرآن. تألیف محمد اقتدار حسین فاروقی؛ ترجمه احمد نمایی، ۱۵۲ ص. این کتاب حاصل بررسی دقیق و شناسایی نام گیاهانی است که در قرآن کریم ذکر شده است همراه توضیحات مؤلف درباره نام های متداول و علمی، اشارات قرآنی و تفسیر و شرح علمی- تاریخی گیاهان قرآنی است.

آثار قرآنی در شرف نشر

سیاهه الفبایی پاره ای از طرح ها و تألیفات قرآنی پایان یافته و یا در آستانه نشر بنیاد پژوهش های اسلامی به منظور اطلاع خوانندگان و محققان علوم قرآنی در ذیل آمده است:

تاج التراجم فی التفسیر للأعاجم. تألیف ابوالمظفر طاهر اسفراینی مشهور به شهفور (متوفی ۴۷۱ق)؛ تصحیح و تحقیق علی اکبر الهی خراسانی، نجیب مایل هروی. تفسیر پارسی که با احتساب ترجمه تفسیر طبری دومین تفسیر زبان فارسی است. مؤلف قرآن مجید را در چهار جزء، تفسیر و تبیین کرده و طی مقدمه ای تراجم قرآن مجید به زبان فارسی را که پیش از او

فراهم شده بود، نقد و بررسی کرده است. زبان نوشتاری این تفسیر با زبان مردمانه فارسی قرن پنجم آمیخته به گونه‌ای که هنوز برای فارسی زبانان مفهوم و گویاست.

ترجمه تفسیر جوامع الجامع. تألیف امین الاسلام ابوعلی فضل بن حسن طبرسی؛ ترجمه احمد امیری شادمهری، حبیب روحانی، ج ۱ و ۵.

تفسیر روض الجنان و روح الجنان. تألیف ابو الفتوح رازی؛ به تصحیح محمد جعفر یاحقی، محمد مهدی ناصح، ج ۷-۸ و ۱۸-۲۰.

الزيادة والإحسان فی علوم القرآن. تألیف محمد بن احمد بن سعید المعروف بعقيلة (متوفی ۱۱۵۰ق)؛ تصحیح و تحقیق علی اکبر الهی خراسانی.

شرح و تفسیر لغات قرآن بر اساس تفسیر نمونه. تألیف جعفر شریعتمداری، ج ۳. قرآن مجید به خط زیبای امین رشدی. با تصحیح کامل و تذهیب و رسم الخط مناسب برای فارسی زبانان.

مصحف نویسی در تمدن اسلامی، از سده نخست تا عصر چاپخانه. تألیف و تحقیق نجیب مایل هروی.

المعجم فی فقه لغة القرآن و سربلاغة. تألیف گروه قرآن؛ زیر نظر محمد واعظ زاده خراسانی. این کتاب که به موضوع فقه لغت قرآن و اسرار بلاغت آن مربوط می‌شود، حاصل کار جمعی از دانشمندان گذشته نظیر راغب اصفهانی، شیخ طوسی، علامه زمخشری، علامه طباطبایی و دیگر علمای دینی در آن جمع آوری و تنظیم شده است. سیر کار تدوین این اثر به صورت اجمالی در سه مرحله خلاصه می‌شود: ۱. گردآوری و انتخاب تفاسیر معتبر و مهم قرآن از دانشمندان قدیم و جدید شامل بیش از سی دوره تفسیر. نیز تهیه و گزینش کتاب‌های مهمی در حوزه مفردات قرآن، معانی قرآن، و... جز آن. ۲. برگه نویسی همه واژگان قرآن و نکات بلاغی و لطایف مربوط به آن از کتاب‌های گزیده. از مرحله قبل تا کنون بیش از دویست هزار برگه فراهم آمده است. ۳. تدوین کتاب بر مبنای جهاتی درباره هر کلمه مانند ریشه لغات، النصوص اللغویة، النصوص التفسیریة، الوجوه والنظائر، الأصول اللغویة، الإستعمال القرآنی و سرانجام مقدمه‌ای تحت عنوان «اسالیب القرآن» پیرامون الفاظ، معربات، روش و اقسام کلام.

مقاله‌ها و گزارش‌های قرآن پژوهی مجله مشکوة

بخشی از فعالیت‌های قرآن پژوهی بنیاد پژوهش‌های اسلامی در قالب مقاله تحقیقی در فصل نامه علمی، دینی و فرهنگی مشکوة عرضه شده است که سیاهه کامل این مقاله‌ها از اولین

- شماره تا شمارهٔ چهل و هفت به ترتیب الفبای مؤلفان در ذیل آمده است:
- آصف فکرت، محمد «احسن القصص: ترجمه سوره مبارکه یوسف از یک نسخه کهن»
ش ۴۵ (زمستان ۱۳۷۳): ۳۴-۵۱.
- احمدی بیرجندی، احمد «جلوه‌هایی از اعجاز قرآن در ادب فارسی» ش ۴۶. (بهار ۱۳۷۴): ۳۵-۴۶.
- «شمه‌ای از فضایل علی (علیه السلام) در کتاب روض الجنان و روح الجنان مشهور به تفسیر ابوالفتوح رازی»، ش ۴۵ (زمستان ۱۳۷۳): ۵۲-۶۷.
- الهی خراسانی، علی اکبر «بحثی دربارهٔ بسم الله» ش ۲۱ (زمستان ۱۳۶۷): ۳۸-۴۹.
- انجوی نژاد، محمد «هجرت در قرآن» ش ۲۶ (بهار ۱۳۶۹): ۶۱-۷۴.
- تجلیل، جلیل «آشنایی با تصویر فنی، نمایش هنری در قرآن» ش ۱۲ و ۱۳ (پاییز و زمستان ۱۳۶۵): ۱۳-۲۵.
- ثامنی، جعفر «معرفی کشف الآیات دست نویس به خط سلمان بن عبدالباقی» ش ۱۰ (بهار ۱۳۶۵): ۱۴-۵۹.
- حامد مقدم، احمد. «جنگ از دیدگاه قرآن». ش ۷ (بهار ۱۳۶۴): ۱۰۹-۱۳۸.
- «سنت‌های اجتماعی در قرآن کریم» ش ۱۱ (تابستان ۱۳۶۵): ۲۷-۴۴.
- «طرح جامعه‌شناسی در قرآن کریم» ش ۲۵ (زمستان ۱۳۶۸): ۱۹-۴۸.
- حایری کرمانی، حسین «مقدمه‌ای بر ترجمه قرآن و قرآن‌های مترجم» ش ۴۷ (تابستان ۱۳۷۴): ۵۹-۶۶.
- حمید محسن، نبیل. «توازن عددی در قرآن کریم» ترجمه حسین صابری، ش ۳۹ (تابستان ۱۳۷۲): ۱۷-۳۵.
- ریشه، محمود «اعجاز علمی در قرآن» ترجمه علی‌الحمدی ش ۳۰ (بهار ۱۳۷۰): ۲۶-۳۰.
- سید علوی، ابراهیم. «روش تفسیر استاد علامه طباطبایی در المیزان»، ش ۳۸ (بهار ۱۳۷۲): ۱۱-۲۶.
- «نفاق و منافقان در قرآن کریم»، ش ۳۵ (تابستان ۱۳۷۱): ۱۲-۲۵.
- سیدی، حسین. «قرآن در آینهٔ مثنوی»، ش ۴۶ (بهار ۱۳۷۴): ۴۷-۵۶.
- شاکری، رمضانعلی. «گزاره‌ای از قرآن‌های خطی و اسناد باز یافته کتابخانهٔ آستان قدس رضوی»، ش ۹ (زمستان ۱۳۶۴): ۵۱-۶۷.

- شلتوت، محمود «معرفی تفسیر مجمع البیان» ترجمه حمید رضا آذیر، ش ۳۰ (بهار ۱۳۷۰): ۱۳-۲۵.
- صالح عضیمه، د. «اصطلاحات قرآنی» ترجمه حمید رضا آذیر، ش ۱۵ (تابستان ۱۳۶۶): ۳۰-۳۵.
- صانعی، مهدی «حج از دیدگاه قرآن»، ش ۸ (تابستان ۱۳۶۴): ۵۹-۸۱.
- «شهید در قرآن» ش ۲۷ (تابستان ۱۳۶۹): ۲۴-۴۲.
- صدرالافاضل، مرتضی حسین «تفاسیر علمای امامی در شبه قاره هند و پاکستان» ترجمه محمد هاشم، ش ۱۰ (بهار ۱۳۶۵): ۸-۲۹.
- «شیوه های تفسیر قرآن کریم در هند و پاکستان» ترجمه محمد هاشم، ش ۱۱ (تابستان ۱۳۶۵): ۱۲-۳۶.
- ضیایی، علی اکبر «روش های تبلیغی حضرت موسی علیه السلام در قرآن»، ش ۳۶ و ۳۷ (پاییز و زمستان ۱۳۷۱): ۴۳-۷۰.
- علوی مقدم، محمد «بحثی درباره کتاب الفوائد المشوق الی علوم القرآن و علم البیان»، ش ۳ (تابستان ۱۳۶۲): ۹-۴۱.
- «بحثی درباره کتاب مطول سعدالدین تفتازانی، و تأثیر آن در کتب بلاغی»، ش ۵ (تابستان ۱۳۶۳): ۴۱-۷۱؛ ش ۶ (زمستان ۱۳۶۳): ۶۲-۸۷.
- «بدیع القرآن، ابن ابی الاصبغ»، ش ۹ (زمستان ۱۳۶۴): ۹-۵۱.
- «بلاغت قرآن کریم»، ش ۲ (بهار ۱۳۶۲): ۶۱-۹۹.
- «تأثیر قرآن در شعر سنایی»، ش ۱۶ (پاییز ۱۳۶۶): ۲۴-۶۸.
- «تفسیر در قرن ۱۴ ش»، ش ۱۴ (بهار ۱۳۶۶): ۱۹-۴۳.
- «سر بلاغی تکرار در آیات قرآن»، ش ۴ (بهار ۱۳۶۳): ۳۳-۷۷.
- «قاضی عبدالجبار و بلاغت قرآن»، ش ۱۰ (بهار ۱۳۶۵): ۴۵-۷۹.
- «قرآن کتاب هدایت»، ش ۳۱ (بهار ۱۳۷۰): ۲۷-۴۱.
- «نمونه هایی از بلاغت قرآن مجید در تفسیر طبری»، ش ۲۹ (زمستان ۱۳۶۹): ۱۱-۲۵.
- قیصری، ابراهیم. «تعبیرات عرفانی بسم الله الرحمن الرحیم در کشف الاسرار میبدی»، ش ۳۳ (زمستان ۱۳۷۰): ۱۷-۲۴، ش ۳۴ (بهار ۱۳۷۱): ۱۴-۴۹.
- مدرسی، حسن «آدم و شجره منیه»، ش ۳۶ و ۳۷ (پاییز و زمستان ۱۳۷۱): ۷۱-۹۳.
- «شجره مبارکه زیتونه تجلیگاه نور هدایت»، ش ۴۳ (تابستان ۱۳۷۴): ۳۹-۵۴.

- مدیر شانه چی، کاظم. «قرآن‌های چاپی»، ش ۲ (بهار ۱۳۶۲): ۱۲۷-۱۷۴.
- «نسخه‌های کهن قرآن مجید»، ش ۴ (بهار ۱۳۶۳): ۹۶-۱۲۷.
- مشایخ فریدنی، محمد حسین «نامه‌ای درباره شیوه‌های تفسیر»، ش ۱۲ و ۱۳ (پاییز و زمستان ۱۳۶۵): ۲۴۹-۲۵۱.
- مشایی (شهاب)، محمد رضا. «معنای نفس در آیه مباهله و معنای مولی در حدیث غدیر: سخنی پیرامون مقاله امامت در قرآن و سنت»، ش ۴۴ (پائیز ۱۳۷۳): ۲۶-۴۹.
- مؤذن جامی، محمد مهدی «درآمدی زیبا - سبک شناختی بر حسن مطلع در قرآن»، ش ۳۶ و ۳۷ (پائیز و زمستان ۱۳۷۱): ۱۶-۴۲.
- ناصر، محمد مهدی. «مقایسه ترجمه آیات در دو تفسیر ابوالفتوح رازی و ترجمه تفسیر طبری»، ش ۲۸ (پاییز ۱۳۶۹): ۱۲۶-۱۴۲.
- ناصر، محمد مهدی؛ محمد جعفر یاحقی. «اصولی در تصحیح انتقادی تفسیر ابوالفتوح رازی»، ش ۶ (زمستان ۱۳۶۳): ۹-۲۵.
- نعیمی، جواد «امامت در قرآن و سنت»، ش ۳۹ (تابستان ۱۳۷۲): ۳۶-۶۳.
- واعظ زاده خراسانی، محمد «تأثیر قرآن در جنبش فکری، نهضت علمی، تمدی و تکامل بشر»، ش ۴۲ (بهار ۱۳۷۳): ۲۱-۴۴.
- «جهاد به مال و جان در قرآن»، ش ۱۶ (پاییز ۱۳۶۶): ۱-۲۴.
- «سخنی پیرامون تفسیر المیزان»، ش ۳۲ (پاییز ۱۳۷۰): ۲۵-۳۶.
- «مقدمه‌ای بر ترجمه تفسیر جوامع الجامع طبرسی»، ش ۳۵ (تابستان ۱۳۷۱): ۴-۱۱.
- یاحقی، محمد جعفر «در مکنون (قرآن مترجم ۷۵۹ق)»، ش ۱ (پاییز ۱۳۶۱): ۱۴۵-۲۰۷.
- «دست‌نویسی نفیس از تفسیر رازی»، ش ۳ (تابستان ۱۳۶۲): ۱۶۰-۱۸۸.
- «طبری و ابوالفتوح»، ش ۲۸ (پاییز ۱۳۶۹): ۱۶-۲۵.
- «گوهری همچنان نفیس»، ش ۲۰ (پاییز ۱۳۶۷): ۳۱-۳۵.
- [معرفی قرآن خطی نفیس به خط علی بن حمزه بن علی البزاز].

